

УДК: 636.2:591.5

Заплатинський В., студент 3-го курсу БТФ, студентський науковий гурток кафедри гігієни тварин[©]

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З.Гжицького

ЕТОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИПАСАННЯ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ

У статті подано аналіз даних літературних джерел щодо необхідності врахування етологічних потреб та гігієнічних вимог до організації як пасовищного утримання дійних корів, так і режиму їх випасання з метою підтримання належного здоров'я та досягнення високої продуктивності.

Ключові слова: *етологія, пасовище, корови.*

Інтенсифікація розвитку тваринницької галузі привела до необхідності розробки і впровадження в технологічні процеси нових, сучасних технологій, систем, способів і методів утримання та експлуатації домашніх тварин, які б були наближені до природних умов, при яких, зазвичай, утримували продуктивних домашніх тварин. Саме врахування закономірностей, встановлених етологією, сприяє раціональному використанню тварин і підвищенню їхньої продуктивності. У зв'язку із цим при утриманні у великих господарствах, однією з основних передумов успішного ведення тваринництва є необхідність детального знання життєвих проявів тварин у конкретних умовах.

На сьогодні відомо дев'ять основних форм поведінки тварин, а саме: кормова, видільна, статева, захисна, стадна, адаптивна, конкуруюча, наслідувальна, самозбереження.

Однією із найвагоміших форм поведінки тварин є кормова. Вона включає реакцію поведінки, яка виявляється при споживанні корму, суперництво у швидкості його поїдання. Вивчення такої кормової поведінки дає змогу встановити вплив виду корму, його хімічного складу, смакових компонентів, технологічної обробки, а також техніки живлення тварин із метою підвищення їхньої продуктивності та профілактики хвороб [2].

Також треба зазначити те, що кормова форма поведінки поділяється на два підтипи, саме на поведінку тварин в умовах прив'язного утримання і поведінку корів на пасовищі.

Щодо поведінки корів на пасовищі, то вона має свої певні особливості.

Випасання корів має багато переваг, основна з яких полягає в економії продуктивних сил. У більшості випадків пасіння сприятливо впливає на стан здоров'я тварин. Все це, звичайно, можливо при хорошій організації випасання і забезпеченні тваринам умов, сприятливих для здоров'я і досягнення високої продуктивності. Отже, вивчення поведінки тварин на пасовищі є надзвичайно

[©] Заплатинський В., 2010

вагомим, де результати поведінки повинні служити основою для правильної організації процесу випасання [3,1].

Корови дають багато молока, якщо одержують вволю соковиті, багаті поживними і мінеральними речовинами, корми. Тому для корів потрібно створити усі умови, які б задовольняли індивідуальні потреби тварин. Щоб задовольнити такі індивідуальні потреби потрібно врахувати різні чинники впливу, такі як: напрям пасіння, рухова активність, час пасіння, вибір корму, чинники неспокою.

За даними науковців на дослідній ділянці пасовища на основі спостережень було встановлено, що тварини розрізняють не тільки види рослин, але й ступінь споживання рослин одного і того ж виду, віддаючи перевагу більш молодим з них. Смакові якості трав відіграють більшу роль ніж запах, хімічний склад, вміст води, вміст клітковини, густина листочків. Новий корм корови поїдають досить неохоче, особливо складно вони звикають до випасання на невідомому їм травостої [5].

Велика рогата худоба не може пастися на траві висотою нижче 4 см через особливості будови органів ротової порожнини, якими тварини захоплюють траву. Фізичні властивості трави залежать від висоти і стиглості. Найбільш ефективно худоба споживає траву при висоті рослин 10-12 см [1].

Корови не пасуться на травостої, забрудненому їх власними калом і сечею. В той же час вони інтенсивно пасуться на мокрій траві і поїдають її у великій кількості. Таку траву легше скоштувати і вона володіє вищою перетравністю (на 5 %).

Вагомий вплив на поведінку тварини, що пізніше може відбитися на її продуктивності мають певні „чинники неспокою”, зокрема, кліматичні. Сильний дощ в холодні вітряні дні змушує тварин тимчасово припинити пасіння. Під дією такого чинника тварини стоять нерухомо, скупчуючись на захищеному місці. Значною мірою на поведінку великої рогатої худоби на пасовищі впливають високі температури [3].

З підвищенням температури, скорочується також час необхідний тварині для поїдання корму та продовжується час відпочинку. Також треба зазначити, що неспокій в стадо вносить також присутність у ньому однієї або декілька корів в охоті, через що загальний час випасання скорочується. Так, в нормальних умовах порційного випасання тривалістю 3 години корови витрачали на споживання корму 84% часу, при дощі і сильній спеці – 80%, а при появі в стаді корів в охоті час на пасіння скорочувався до 66,6 %.

На інтенсивність поїдання корму та на продуктивність останньої має великий вплив і „рухова активність”. Так на ділянці, призначеній для стравлювання, корови починають пастися всі відразу. При порційному випасанні (по 3 години двічі в день) більшість корів вже через 2-2,5 години переставали пастися. Корови, які менше ходили, переривали пасіння вже через годину, вони лягали і намагалися пастися лежачи або відновлювали пасіння після перерви. Якщо тварини знаходяться на пасовищі протягом всього дня, то корова припиняє пастися раніше, ніж при порційному випасанні та відновлює

пасіння після одно-двогодинного відпочинку. Найбільш улюблений час пасіння в літній період припадає на ранній ранок і в сутінках (ввечері) [5].

Безпосередній вплив на поведінку тварин на пасовищі має також і сам „час випасання”, половину якого затрачається на подолання великих відстаней, стояння, на відрив і ковтання трави. Велике фізичне навантаження змушує тварин також до того, щоб найекономніше розподіляти час дня та ночі на періоди пасіння, відпочинку і ремигання.

За нормальних кліматичних умов худоба пасеться майже виключно вдень і найбільш інтенсивно при сході та заході сонця. Загальний час, який потрібний тваринам для випасання, коливається в межах від 4,8 до 13,2 годин. На час випасання впливає і організація пасовищного господарства. Скорочення часу перебування тварин на пасовищі примушує саму тварину економно використовувати час і обмежує можливість перебирання рослин. Пізніше в приміщенні тварини вимушені більше займатися ремиганням. Час випасання обмежується декількома годинами перебування на певній площі, змушує тварину змінювати співвідношення між періодами активності і спокою. Отже, час випасання корів на пасовищі має бути досить чітко обдуманий і раціональний, забезпечивши тваринам умови, сприятливі для здоров'я і досягнення високої продуктивності.

Отож на основі спостережень за поведінкою корів на пасовищі спеціалісти мають можливість забезпечити правильну організацію процесу випасання, створивши тваринам умови, сприятливі для підтримання належного здоров'я та досягнення високої продуктивності, а також забезпечує більш економніше використовувати продуктивні сили.

Організаційна структура випасання корів у літній період на пасовищі на основі етологічних досліджень

Таблиця 1

Сумішка трав	Спосіб згодовування	
	випасання	із годівниць
Багаторічні трави	71	92
Озиме жито	61	90
Вико-овес	67	96
Суданська трава	57	86

Таблиця 2

Затрати часу на пасіння, ремигання, відпочинок при постійному (А), загінному (Б) і порційному (В) випасанні

Процес	А	Б	В
Пасіння	10,42	9,10	7,35
Ремигання	7,58	7,04	7,55
Відпочинок	5,20	7,46	9,10

Таблиця 3

Оптимальні показники корму придатного для споживання

Висота рослин, см	Вміст сухої речовини, %	Суша речовина, кг	Зелена маса, кг/в день
10-12	22	15	70

Література

1. Демчук М.В., Чорний М.В., Захаренко М.О., Високос М.П. Гігієна тварин: Підручник. Друге видання. – Харків: Еспада, 2006. – 520с.

2. Ібатуллін І.І., Мельничук Д.О., Богданов Г.О. та ін. Годівля сільськогосподарських тварин. Підручник. – Вінниця: Нова книга, 2007. – 616 с.

3. Козенко О.В., Вороняк В.В., Демчук М.В., Двилюк І.В. Навчально-методичний посібник з курсу „Загальна ветеринарна профілактика”, розділ „Етологія тварин” для підготовки фахівців з напрямку підготовки 1305 „Ветеринарна медицина”. – Львів, 2009. – 152с.

4. Фабри К.Э. Основы зоопсихологии. – М.: Просвещение, 1976. – 403 с.

5. Этология сельскохозяйственных животных. Перевод с чешского Б.Н. Пакулева. Под ред. и с предисл. Е.Н. Панова. - М: Колос, 1977. – 304 с.

Стаття надійшла до редакції 17.09.2010